

آیا ازدواج بعد از 18 سالگی بدون اذن پدر از نظر شرعی اشکال دارد؟

طرح «افزایش حداقل سن ازدواج» از جمله طرح‌هایی است که در دو سال اخیر بسیار مورد نقد و بررسی قرار گرفته و با طبع موافقان و مخالفان زیادی را با خود به همراه داشته است.

طرح «افزایش حداقل سن ازدواج» از جمله طرح‌هایی است که در دو سال اخیر بسیار مورد نقد و بررسی قرار گرفته و با طبع موافقان و مخالفان زیادی را با خود به همراه داشته است.

به گزارش سلامت نیوز به نقل از روزنامه صبح نو، سرانجام پس از بررسی دو ساله این طرح در کمیسیون‌های مختلف مجلس، اوایل دی ماه سال جاری، طرح افزایش حداقل سن ازدواج از سوی کمیسیون قضایی رد شد؛ اما کماکان کمپین‌های مجازی در شبکه‌های اجتماعی و برخی از فعالان مدنی این موضوع را به عنوان مطالبه اول جامعه زنان مطرح می‌کنند. صحبت‌های سخنگوی کمیسیون قضایی مجلس در روزهای گذشته سبب به جریان افتادن دوباره این موضوع در محافل مجازی و حقیقی شده است.

موضوع ممنوعیت ازدواج دختران زیر 18 سال مدتی است که به اشکال مختلف و توسط نهادهای مختلف پیگیری می‌شود. از آذرماه سال 95 بود که کمیته‌ای در فراکسیون زنان مجلس برای پیگیری این طرح تشکیل شد و تلاش‌هایی برای اصلاح ماده 1042 قانون مدنی در رابطه با سن ازدواج انجام شد. طبق آنچه فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی اعلام کرده است:

«نمایندگان در تلاشند ازدواج در سن کم تر از 13 سال ممنوع و سن 15 تا 18 با اذن پدر و دادگاه و سن 18 سالگی به عنوان سن قانونی ازدواج اعلام شود.» همچنین در اسفند 1395 لایحه‌ای توسط معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری تحت عنوان «لایحه جامع تأمین امنیت زنان در برابر خشونت» تدوین و برای بررسی‌های حقوقی به قوه قضاییه تحویل داده شد تا در صورت تأیید، در مجلس به رأی گذاشته شود.

در همین راستا اسفند سال 95 لایحه‌ای توسط معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری تحت عنوان «لایحه جامع تأمین امنیت زنان در برابر خشونت» تدوین و برای بررسی‌های حقوقی به قوه قضاییه تحویل داده شد تا در صورت تأیید، در مجلس به رأی گذاشته شود. بنا بر آنچه که از این لایحه رسانه‌ای شده است، در ماده 4 قسمت ه و ماده 5 قسمت 1 این لایحه ازدواج دختران زیر 18 ممنوع و مصداق خشونت علیه زنان معرفی شده و بسته به شرایط برای آن مجازات 6 ماه تا 5 سال حبس در نظر گرفته شده است.

این موضوع ادامه داشت تا سال جدید که این تعداد کمپین‌ها و فشار افکار عمومی پیرامون این موضوع بیشتر شد. از رسانه‌های آن ورآبی گرفته تا داخلی؛ جلسه‌های نقد و بررسی برای تصویب این لایحه بیشتر شد؛ اما سؤالی که همواره مطرح است این است که موافقان این لایحه دقیقاً چه چیزی می‌خواهند و مخالفان آن دقیقاً از چه چیزی دفاع می‌کنند؟

بدیهی است افراد برای ازدواج باید از عقلانیت لازم برخوردار باشند تا ضمن حفظ استحکام خانواده به بهترین شکل فرزندان‌شان را تربیت کنند که آینده‌سازان خوبی برای جامعه باشند. بر همین اساس سن ازدواج باید بر مبنای منطق و دارای شرایط لازم باشد؛ البته در این بین برخی آگاهانه می‌خواهند در سن پایین ازدواج کنند که آن‌ها استثنا هستند.

گفتنی است در روزهای گذشته خبر ازدواج دختری 11 ساله با مردی 44 ساله در ایلام رسانه‌ای شد که سبب واکنش‌های زیادی از مسوولان شد. البته با اقدام به موقع مسوولان مربوطه این دختر 11 ساله به خانه پدری بازگشته و پدر و شوهرش به دلیل اقدام غیرقانونی تحت محاکمه هستند.

کمپین‌ها در فضای مجازی فعال شدند!

اما واکنش‌های مجازی در مخالفت و موافقت با این طرح به همین جا ختم نمی‌شود. همین دو هفته پیش بود که یک زوج زیر 20 سال با ساخت یک ویدیوی سه دقیقه‌ای سبب واکنش‌های فراوانی در شبکه‌های اجتماعی شدند. در این

ویدیو یک زوج زیر 20 سال از تجربه ازدواج خود می گویند که چگونه زندگی خود را شروع کرده و اکنون که سه سال از آن روزها می گذرد چه سختی هایی را پشت سر گذاشته اند.

ما این طور می بینیم که ماجرا از یک ویدیوی دختر و پسری شروع شده. خودشان می گویند ۱۴ ساله و ۱۶ ساله بودند که با یکدیگر آشنا شدند و خودشان هم فکر نمی کردند ازدواج کنند، اما مسیر آن ها خیلی زود با هم یکی شد و بعد دست در دست هم برای رسیدن به آرزوهای شان قدم برداشتند. با این همه ویدیوی شان سر و صدا کرد.

حتی خبرنگار خارج نشینی که همیشه در تلاش بود روی موج مطالبات سوار شود واکنش نشان داد. کوثر کریمی که این ویدیو را با همسرش ساخته است در گفت و گو با روزنامه «صبح نو» می گوید: «من در ۱۴ سالگی با همسر ۱۶ ساله ام آشنا شدم و تا زمانی که از خانواده اجازه بگیریم، من ۱۶ ساله و همسرم ۱۸ ساله بود که نامزد کردیم و الان هم دو سال از زندگی مان می گذرد.

از آن جایی که در صفحه شخصی خودمان هم درباره این موضوع صحبت کرده بودیم، به همین دلیل افراد مشابه خودمان را هم می دیدیم که در همین سن و با توقعات کم ازدواج کرده اند و زندگی خوبی هم دارند. در همین زمان به این فکر می کردیم که اگر این قانون منع ازدواج برای زیر 18 ساله ها تصویب شود، ما که ازدواج کرده ایم، کسانی که می شناسیم هم همین طور، اما شرایط برای آن هایی که می خواهند ازدواج کنند، چطور می شود؟»

اما بار دیگر صحبت های یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در مجلس در فضای مجازی حاشیه ساز شده است. روز گذشته سخنگوی کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس درباره مخالفت این کمیسیون با طرح کودک همسری و پیگیری طراحان این طرح برای طرح مجدد آن در مجلس اعلام کرده است: عده ای اصرار دارند مغایر شرع مقدس اسلام سن ازدواج را بالا ببرند.

شرع مقدس اسلام ۹ سال تمام را برای ازدواج کافی می داند؛ اما مجمع تشخیص با توجه به مصالح جامعه ۱۲ سال را مبنی قرار داده و افزایش سن بیش از این صحیح نیست. دخترانی که در سنین پایین ازدواج می کنند، کم تر طلاق می گیرند و در زایمان کم تر مرگ و میر دارند و زندگی بهتری دارند و این موضوعات در آمارهای مرکز آمار ایران و سازمان ثبت احوال مشهود است.

صحبت های حجت الاسلام نوروزی، سخنگوی کمیسیون قضایی مجلس در این باره سبب واکنش های زیادی در شبکه های اجتماعی شده است. خانم مهناز افشار، بازیگر سینما که پیش از این نیز در حوزه های مختلف اظهار نظر کرده بود، در واکنش به صحبت های نوروزی در توییتری به این مسأله پرداخت. یکی از کاربران در پاسخ به این توییت مهناز افشار نوشته است: «به تعداد زایمان نیست که آگه باشه هم خود شما هم حق نظر دادن ندارید.

این یک بحث جامعه شناسی می طلبه که قطعاً شما هیچی ازش سر در نمی آید پس سکوت کنید یا آگه حرفی دارید با دلیل بزنید، البته قبلش بدونید موضوع بحث چی هست و اینکه مادر بزرگتون یا یکی از آشنایان شما فلان طور شده دلیل نمیشه.» یا فرد دیگری نوشته است: «شما مختارید در تمامی زمینه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، نظامی، مذهبی نظر بدید و قابل احترام ولی خواهشا قبل از هر اظهار نظری چند دقیقه مطالعه کنید یا حداقل کمی تفکر کنید و بعد نظر خودتون رو به اشتراک بذارید. از شما بیشتر توقع داریم که اینقدر هیجانی واکنش نشون ندید.»

در این میان باید گفت حرف موافقان یا مخالفان این طرح فقط با آمار و ارقام تأیید می شود، به همین دلیل نگاهی به آمارهای اعلام شده از سوی دفتر آمار و اطلاعات جمعیتی و مهاجرت سازمان ثبت احوال می تواند تا حدود زیادی به روشن شدن این موضوع کمک کند. یکی از اهداف اصلی تدوین کنندگان طرح ممنوعیت ازدواج دختران زیر 18 سال، جلوگیری از ازدواج دختران جوان با مردان مسن است که عمدتاً به اجبار و به دلیل مشکلات اقتصادی و فرهنگی رخ می دهد و غالباً موجب ظلم به دختر می شود.

همچنین مدافعان این طرح ادعا می کنند اکثر ازدواج های دختران زیر 18 سال از همین قبیل است. حال لازم است بررسی شود که آیا واقعاً اکثر دختران زیر 18 سال با مردان مسن ازدواج می کنند و ازدواج با مردان در گروه سنی

متناسب با خودشان استثناء محسوب می شود؟ جالب است بدانید بر اساس آمارهای رسمی کشور در رابطه با سن ازدواج دختران از سال 83 تاکنون ازدواج دختران 15 تا 19 سال با پسران 20 تا 24 سال بین گروه های سنی مختلف ازدواج، بیشترین تعداد را داشته است. در واقع ازدواج در این سن برای دختران یک الگوی رایج عرفی در جامعه ایرانی است.

شرع اسلام چه می گوید؟

حجت الاسلام سید مسعود موسوی شبستری «ما در اسلام تشویق به ازدواج آسان شده ایم؛ اما اینکه ما خانواده ای را که توانایی ازدواج دارند به خاطر سن عددی منع کنیم، جایگاه فقهی نداریم. ما بر حسب توانایی افراد تشویق به ازدواج داریم و در بعضی از روایات نیز نقل شده که دختران به محض رسیدن به بلوغ جسمی می توانند ازدواج کنند؛ اما متأسفانه در فضای فرهنگی، آموزشی جامعه مان سعی دارند با این قوانین و لوایح چیزهای دیگری را جا بیندازند. اگر این انرژی را در حوزه ازدواج آسان صرف کنیم، قطعاً به نتایج بهتری خواهیم رسید.»

این کارشناس فقهی ادامه می دهد: «هر چه سن ازدواج را پایین تر بیاوریم، بر حسب واقعیت فطری و طبیعی جوان ها بهتر است، چرا که هم توقعات شان پایین تر است و هم راحت تر می توانند زندگی کنند. متأسفانه پدر و مادرها، آموزش و پرورش و صداوسیما فرهنگی را به غلط جا انداخته اند که هر کسی جرأت ازدواج کردن را ندارد.»

در بخشی از این لایحه آمده که دختران بعد از سن 18 به سن قانونی رسیده و اذن پدر برای ازدواج آن ها الزامی نیست. موسوی شبستری در این باره می گوید: «در شرع اسلام برخی از فقها قائل به این هستند که دختر اگر رشیده شود برای ازدواج نیازی به اذن پدر ندارد؛ اما عمومیت ندارد.»

رشیده بودن به این معناست که فرد بتواند برای خودش بدون مشورت تصمیم گیری کند. اما آنچه در لایحه آمده می گوید زیر 15 سال ازدواج ممنوع است و از 18 سال به بعد ازدواج حتی بدون اذن پدر آزاد است. مگر از سن 15 تا 18 سال چه اتفاقاتی برای یک فرد می افتد که به چنین توانایی دست یابد؟!»

این کارشناس فقهی می افزاید: «اگر توان ازدواج را بر اساس سن جسمی محاسبه کنیم، پس هنگامی که به بلوغ می رسد توان ازدواج کردن هم دارد؛ اگر توان ازدواج را به لحاظ عقلی و اجتماعی محاسبه کنیم حتی 18 ساله ها نیز به سنی نرسیده اند که بتوانند بدون اذن پدر ازدواج کنند. به نظر می رسد این لایحه یکدست و هماهنگ نبوده و ناهماهنگی زیادی دارد.»

برای حل یک مشکل نادر نمی توان قانون کلی وضع کرد
آقای سینا کلهر، دبیر فرهنگی مرکز پژوهش های مجلس چندی پیش در گفت و گو با خبرگزاری «مهر» در خصوص جلوگیری از ازدواج کودکان زیر 13 سال از طرحی با عنوان چتر حمایتی سخن گفته است. کلهر می گوید: «طرح چتر حمایتی، سه محور مهم را تحت حمایت قرار می دهد.

یکی از محورها این است که در مناطق و روستاهایی که افراد زیر 18 سال ازدواج دارند به جای ممانعت از ازدواج جوانان هیأتی از یک قاضی و معتمد محل یا مسجد برای تعیین سن بلوغ جنسی کودکان تشکیل شود و در صورت تشخیص اینکه فرد به بلوغ رسیده و آمادگی ازدواج دارد، این امر صورت گیرد. محور دوم چتر حمایتی نیز ارائه بسته حمایتی شامل نظام مشاوره و حمایت مالی است. می توان با حمایت مالی و اعطای وام مشکل خانواده هایی را که در برخی مناطق به دلیل مشکلات مالی فرزندان خود را مجبور به ازدواج می کنند حل و از این گونه ازدواج ها پیشگیری کرد.»

گفتنی است منطق حکم می کند قوانین طوری طرح شوند که مصالح طیف گسترده ای از افراد جامعه را تأمین کنند. نباید یک مشکل نادر (ازدواج دختران جوان با مردان مسن) را به همه جامعه تعمیم داد و برای جلوگیری از آن قانونی برای کل جامعه تصویب کرد.

در واقع وضع قانون برای منع ازدواج دختران زیر 18 سال، برای تعداد زیادی از افراد جامعه (دختران 15 تا 18 سال و پسران 20 تا 24 سال) که طبق یک الگوی رایج عرفی اقدام به ازدواج می کنند، محدودیت ایجاد می کند و درعین حال، مشخص نیست چقدر بتواند از معدود ازدواج های دختران زیر 18 سال با مردان مسن جلوگیری کند؛ چون در صورت منع قانونی،

بازهم احتمال دارد این ازدواج ها به صورت غیررسمی انجام شود و تنها پیامد آن محرومیت دختر از حقوق قانونی خود (مثل مهریه، نفقه و شروط ضمن عقد) است.